

*М.О. Кононова
Одеський Національний університет імені І.І. Мечникова*

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ВИДІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖФІРМОВИХ МЕРЕЖ

Руйнування механізму координації, заснованого на централізованому розподілі ресурсів, було заміщено взаємозв'язками між підприємствами, які сформувалися як в рамках колишньої господарської системи, так і новими ринковими зв'язками, за допомогою яких підприємства забезпечували себе необхідними для виробництва економічними ресурсами. Це призвело до розгортання специфічного мережевого механізму координації господарської діяльності. Подібні мережі стали в перехідній економіці організаційним механізмом, який дозволив підприємствам полегшити адаптування до жорстких умов лібералізації.

Функціонування міжфірмових мереж досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені як М. Грановеттер, В.В. Радаєв, Ю.М. Юрченко, Переваги та недоліки різноманітних міжфірмових об'єднань були розглянуті у роботах І.В. Токмакова та І.Л. Дибач. Особливості та параметри функціонування мережевих структур висвітлені у працях А. Олійника та О. Безрукової.

Пошук ефективно організованих форм об'єднань підприємств є важливою проблемою світовою економіки. Вчені виділяють різноманітні типи інтеграційних об'єднань в залежності від цілей співпраці, ступеня самостійності та характеру відносин між учасниками. Більшість дослідників співвідносять розуміння мережевих зв'язків з поняттям реципрокності (принципу взаємності). Традиційно реципрокність протиставляється централізованим структурам, для яких є характерним перерозподіл, і

ринковому обміну, орієнтованому на вирівнювання вартостей обмінюваних предметів. Дійсно, в більшості випадків мережеві зв'язки дійсно ґрунтуються на взаємних обмінах, в які включаються соціальні механізми оцінювання, за допомогою яких нейтралізується якісна і кількісна нерівнозначність обмінюваних ресурсів, а також відбувається відкладання обмінів у часі. Все ж мережеві структури, хоча і з малою ймовірністю, можуть існувати і при перерозподілі, і при суто ринкових обмінах. Очевидно, в цих випадках мережа матиме якісно інші характеристики.

Тому можна зробити висновок, що мережеві зв'язки характеризуються такими рисами: вкоріненість, зв'язаність та взаємністю [3]. Сюди також можна додати персоніфікований характер відносин, широку поширеність позаекономічних переваг і преференцій. [2]

У мережеві взаємозв'язки можуть вступати власники різних ресурсів, що кооперуються в рамках фірми як на формальній, так і на неформальній основі. Множинність мережевих зв'язків дозволяє підвищувати адаптивний потенціал фірми за рахунок залучення ресурсів різних мереж. Залежно від складу учасників і ресурсів, що об'єднуються в мережу, фірми можуть вибудовувати такі мережі [4]:

1) міжфірмові мережі, представлені взаємозв'язками самої фірми як самостійної юридичної особи, за якою закріплена власність на реальні активи (підрядні, субпідрядні відносини, побудовані за майновим принципом тощо);

2) міжфірмові мережі, утворені власниками грошового капіталу (холдинги, перехресне володіння акціями тощо);

3) міжфірмові мережі, що виникають внаслідок об'єднання управлінських ресурсів топ-менеджерів на формальній основі (переплетені ради директорів, стратегічні альянси, створювані за управлінським принципом тощо) і внаслідок об'єднання специфічних ресурсів працівників фірми (діловий проект, віртуальна мережа та ін.);

4) міжфірмові мережі, що формуються на неформальній основі шляхом встановлення соціальних відносин між топ-менеджерами, керівниками, відповідальними за матеріально-технічне постачання і т.п., які дозволяють фірмам вирішувати економічні, організаційні та інші проблеми. Соціальні мережі можуть формуватися також на основі традиційних (родинних, дружніх) та інших відносин.

Мережеві утворення множинні, вони варіюються в різних країнах, вони мають різну природу і різні стимули до формування. Частково їх форми зумовлені культурно та історично. А. Олійник поруч із взаємністю виділяє такі типи мереж: громада, кліка, клан, клієнтела, блат, дистрикт, кластер [2].

В різних країнах мережеві структури можуть розрізнятися. Вони можуть мати різну природу і різні стимули до формування. Форми міжфірмових мереж частково зумовлюються культурними та історичними чинниками такі типи мереж: громада, кліка, клан, клієнтела, блат, дистрикт, кластер. У кожній з цих концепцій локальних взаємодій по-особливому виділені ті чи інші аспекти –

(просторові, соціальні або нормативні) - відносин, заснованих на інституційній та територіальній близькості.

Список використаної літератури

1. Грановеттер М. Экономическое действие и социальная структура: проблема укорененности // Экономическая социология. – 2002. – Т.3. № 3. – С. 54
2. Олейник А. Модель сетевого капитализма // Вопросы экономики. – 2003. – № 8. – С.130-142.
3. Безрукова О. Сетевое взаимодействие участников экономических трансакций: основные принципы и способы осуществления. Доклад Интернет-конференции «Сетевые формы межфирменной кооперации: стратегические вызовы и конкурентные преимущества новых организаций XXI века» [Электронный ресурс]. – Режим доступа до статті: <http://ecsocman.hse.ru/text/16210608/>– Назва з екрану.